dr hab. Jacek Stachera, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych
ul. Sienkiewicza 32, 87-100 Toruń

Toruń, 15 grudzień 2019 r.

Recenzja dorobku artystycznego i naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej dr Sławomira Kamińskiego

1. Podstawa opracowania

Wniosek Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów na podstawie art. 18a ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz.1789) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018r, Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669) o powołaniu komisji habilitacyjnej i wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta.

Tytuł osiągnięcia artystycznego: „Obrazy wielkoformatowe w procesie konserwacji, wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie, dokumentacja prac badawczych, konserwatorskich i artystycznych", Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Zakład Konserwacji i Restauracji Sztuki Nowoczesnej, Toruń 2019 [maszynopis komputerowy].

Forma upublicznienia:
- wystawa posterowa, Archiwum Państwowe w Toruniu w dn. 22.06.-13.07.2018 r.
- wystawa posterowa połączona z prezentacją obrazów oliwskich po konserwacji, Muzeum Archidiecezjalne w Gdańsku Oliwie (krużganki) w dn. 27.08.- 30.09.2018 r.
- katalog wystawy: S. A. Kamiński: „Obrazy wieloformatowe w procesie konserwacji. Wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie" Toruń –Oliwa 2018.

Dokumentacja dorobku artystycznego oraz informacje o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki. Część 1 – wykaz.

Dokumentacja dorobku artystycznego. Część 2. Wybrane przykłady dorobku artystycznego: realizacje konserwatorskie i restauratorskie.

Wykaz dorobku artystycznego i naukowego potwierdzony w dziale Bibliometrii Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

2. Informacja o autorze rozprawy

Pan Sławomir Kamiński w 1996 roku ukończył studia na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na kierunku Konserwacja Dzieł Sztuki uzyskując tytuł magistra w zakresie konserwacji i restauracji malarstwa i rzeźby polichromowanej. Należy tu nadmienić, że jego przygoda z konserwacją zaczęła się już

wcześniej na wydziale Uniwersytetu Opolskiego w Nysie. Natomiast widoczne w jego realizacjach zamiłowania konstruktorskie wyniósł ze szkoły średniej o profilu technicznym, a następnie kontynuował jako młodszy konstruktor w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Urządzeń Sterowania Napędów w Toruniu.

Po ukończeniu studiów w 1997 roku został zatrudniony przez prof. dr Marię Roznerską na stanowisku asystenta w Zakładzie Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej, gdzie następnie pracował jako wykładowca. W 2008 roku obronił tezy zawarte w dysertacji doktorskiej pt. „Problematyka technologiczna i konserwatorska w malarstwie Aleksandra Kobzdeja" promotor dr hab. D. Markowski i awansował na stanowisko adiunkta. W 2010 roku, przeszedł do nowopowstałego Zakładu Konserwacji i Restauracji Sztuki Nowoczesnej (obecnie Katedry), gdzie pracuje do chwili obecnej. Habilitant wspomina, że powstaniu nowego zakładu towarzyszyły poważne obawy koleżanek i kolegów. Należy tu wspomnieć, że wynikały one z braku sprecyzowanego programu i metodyki. Natomiast samo powstanie zakładu, uważano za bardzo trafne i potrzebne, ze względu na specyficzną problematykę konserwatorską sztuki nowoczesnej.

3. Ocena dorobku naukowego

Począwszy od pracy magisterskiej pt. „Ocena przydatności Ledanów do podklejania odspojonych tynków będących podłożem malowideł ściennych" napisanej pod kierunkiem prof. dr M. Roznerskiej i mgr R. Rogala, poprzez pracę doktorską związaną z problematyką konserwatorską obrazów Kobzdeja, aż do zaprezentowanej rozprawy habilitacyjnej dotyczącej konserwacji obrazów wielkoformatowych, ukazuje szeroki zakres zagadnień, którymi zajmuje się habilitant w swojej działalności naukowo-badawczej. Taka różnorodność podejmowanych tematów, niewątpliwie daje Mu niezbędną wiedzę przy realizacji problemów napotykanych przy konserwacji sztuki nowoczesnej, która jest głównym kierunkiem jego zainteresowań.

Dr Sławomir Kamiński posiada w swoim dorobku 14 publikacji. W tym 7 pozycji to rozdziały w monografiach naukowych oraz 6 artykułów w recenzowanych czasopismach. Jest współautorem monografii naukowej pt. „Wybrane zagadnienia konserwacji i restauracji sztuki nowoczesnej" wydanej również w języku angielskim pt. „Issues of conservation and restauration of modern and contemporary art " oraz autorem monografii „Obrazy wielkoformatowe w procesie konserwacji. Wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie" będącej katalogiem załączonym do niniejszej rozprawy.

W ramach grantu UMK pt. „Problemy konserwatorskie płaszczyzn monochromatycznych w obrazach nowoczesnych" wraz z prof. D. Markowskim i dr. M. Wachowiakiem realizował badania materiałów i metod stosowanych w konserwacji sztuki nowoczesnej oraz w ramach badań statutowych „Ocena mikroskopowa w świetle VIS oraz UV warstw malarskich obrazów nowoczesnych i współczesnych, uwzględnieniem spoiw syntetycznych i środków stosowanych w konserwacji tego typu obiektów" i „ Folia jako środek wyrazu artystycznego w dziełach sztuki nowoczesnej – problematyka konserwatorska.

Do ważnych rozwiązań z punktu widzenia praktycznego, należy opracowanie przez autora koncepcji podobrazi pomocniczych, wzmacniających osłabione podłoże obiektu

i przejmujących na siebie siłę nośną, a połączonych z oryginałem w sposób odwracalny. Rozwiązanie takie zastosowano przy obrazach B. Kierzkowskiego z cyklu „Fakturowce" i A. Kobzdeja z cyklu „Horse cadre". Ponadto pracuje nad zastosowaniem skanerów 3D i obrabiarek CNC przy konserwacji dzieł sztuki.
W 2018 roku otrzymał indywidualne wyróżnienie rektora UMK za osiągnięcia uzyskane w dziedzinie naukowo-badawczej. Autor licznych badań i ekspertyz wykonywanych dla podmiotów zewnętrznych takich jak kościoły, urzędy i osoby prywatne.

4. Ocena dorobku artystycznego

Pan doktor Sławomir Kamiński posiada bardzo bogaty dorobek artystyczno-konserwatorski. Liczne realizacje konserwatorsko-restauratorskie obejmują zarówno sztukę tradycyjną, czyli obrazy sztalugowe, rzeźby, ołtarze, poprzez wystrój wnętrz i malowidła ścienne aż do sztuki nowoczesnej, gdzie rodzaj oraz różnorodność zastosowanych materiałów przez artystów, nie zawsze uwzględnia trwałość dzieła.
Na szczególną uwagę zasługują prace konserwatorskie przeprowadzone przy obrazach o dużych formatach, stanowiące dla autora inspirację do podjętego w późniejszych realizacjach tematu rozprawy habilitacyjnej. Należy tu wymienić obrazy pt. „Ukrzyżowanie" z ołtarza głównego z kościoła franciszkańskiego p.w. Wszystkich Świętych we Włocławku autorstwa Adama Stępnia, „List pochwalny" i „Wtargnięcie do świątyni" autorstwa Włodzimierza Łuskiny. Uczestniczył również w pracach przy obrazie Tomasza Dolabelli „Męczeństwo Dominikanów Sandomierskich".
W 2003 roku zorganizował indywidualną wystawę plastyczną pt. „Opracowanie projektu, prace konserwatorskie i restauratorskie oraz rekonstrukcję wystroju Sali Zebrań dawnej Remizy Strażackiej we Włocławku", a w 2018 wystawę prezentującą „Obrazy wieloformatowe w procesie konserwacji. Wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie" stanowiącą upublicznienie niniejszej pracy.
O różnorodności podejmowanych przez habilitanta zagadnień świadczyć może konserwacja zabytkowych motocykli wybiegająca poza ramy tradycyjnej sztuki, a niewątpliwie związana z jego konstruktorskimi zamiłowaniami.
Realizowane prace konserwatorsko-restauratorskie były dokumentowane w formie opisowej i fotograficznej. O dużej pracowitości habilitanta, niech świadczy fakt, że na przestrzeni 20 lat jest on autorem bądź współautorem 136 udokumentowanych prac konserwatorsko-restauratorskich.

5. Ocena dorobku dydaktycznego

W okresie pracy w Zakładzie Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej prowadził zajęcia z metodyki konserwacji malarstwa sztalugowego i konserwacji malarstwa sztalugowego dla studentów II i III roku, a także ćwiczenia terenowe przy konserwacji malowideł ściennych w kościołach: p.w. Św. Mikołaja w Gąsawie, p.w. MB Zwycięskiej w Toruniu, klasztorze OFM i kościele p.w. Wszystkich Świętych we Włocławku i kościele p.w. Św. Jadwigi w Nieszawie.

W Zakładzie Konserwacji i Restauracji Sztuki Nowoczesnej prowadzi zajęcia ze studentami IV, V i VI roku w ramach pracowni dyplomowej oraz seminaria teoretyczno-badawcze i artystyczno-konserwatorskie. Jest promotorem 5 prac teoretyczno-badawczych i 2 prac artystyczno-konserwatorskich oraz recenzentem 19 prac dyplomowych teoretyczno-badawczych i artystyczno-konserwatorskich. To znaczący dorobek uwzględniając specyfikę kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki.

6. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako osiągnięcie stopnia doktora habilitowanego autor wskazał prace:

„Obrazy wielkoformatowe w procesie konserwacji, wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie, dokumentacja prac badawczych, konserwatorskich i artystycznych", Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Zakład Konserwacji i Restauracji Sztuki Nowoczesnej, Toruń 2019 [maszynopis komputerowy].

Dopełnienie części artystycznej dzieła habilitacyjnego stanowi opracowanie teoretyczne składające się z dwóch części: 180 stronicowego tekstu i 87 stronicowego materiału ilustracyjnego liczącego 158 zdjęć.

Autor we wstępie wprowadza nas w zagadnienia dotyczące projektu konserwacji obrazów z klasztorów w Oliwie i Wejherowie oraz krótko omawia historię malarstwa wielkoformatowego. Począwszy od starożytnych obiektów, znanych jedynie z literatury do współczesnych.

W stanie badań, ze względu na ogrom literatury habilitant dokonuje subiektywnego wyboru pozycji mających szczególne znaczenie dla jego pracy. Odnosi się również do problematyki konserwowanych malowanych kurtyn teatralnych przytaczając prace M. Gursztyn pt. "Malowane kurtyny teatralne, ich stan zachowania, przyczyny zniszczeń i wytyczne prac konserwatorskich" zrealizowaną w ramach pracy magisterskiej pod kierunkiem prof. D. Markowskiego, a nie wspomina o rozprawie habilitacyjnej dr. E. Szmit-Naud pt." Kolekcje dekoracji teatralnych jako wyzwanie dla konserwacji zapobiegawczej, na przykładzie dekoracji sceny włoskiej w Europie", która została opublikowana 2018 roku pt.: „Europejskie zbiory iluzjonistycznych scenerii teatralnych – dziedzictwo docenione?".

W kolejnym rozdziale omawia historie obiektów, w których obrazy są eksponowane. W przypadku obrazów wejherowskich „Zdjęcie z krzyża" i „Złożenie do grobu" próbując ustalić miejsca pierwotnego ich umiejscowienia. Przeprowadzone przez habilitanta analizy skłaniają go do twierdzenia, że obraz z przedstawieniem „ Zdjęcia z krzyża" usytuowany był naprzeciw obrazu „Zaśnięcia Marii" w prezbiterium wejherowskiej świątyni, natomiast „Złożenie do grobu" być może zdobiło kaplicę Św. Anny przed jej modernizacją przeprowadzoną w latach 50-tych XX wieku. Powstanie obrazów przypisuje Andrzejowi Stechowi i jego uczniom, a ich datowanie na ok. 1700 rok.
W przypadku dzieł oliwskich znana jest ich proweniencja. „Pokłon Mędrców ze wschodu", „Wprowadzenie Arki Przymierza do Jerozolimy" i „Dwunastoletni Chrystus w Świątyni" wchodzą w skład cyklu malowideł ze scenami ze Starego i Nowego Testamentu zdobiących

krużganki klasztorne opactwa cysterskiego. Namalowane zostały w 1749 roku na zlecenie opata Rybińskiego przez malarza gdańskiego Wenzla. Następnie autor dokonuje analizy ikonograficznej i kolorystycznej wyżej wymienionych obiektów.

Po tej obszernej części o charakterze historycznym, przechodzi do zagadnień ściśle konserwatorskich. Przeprowadza szczegółową analizę stanu zachowania poszczególnych elementów obiektów: krosien, systemu mocowania płótna, płótna, przeklejenia, zaprawy, warstwy malarskiej i werniksu. Obok badań techniki wykonania, stanowić ona będzie podstawę do przygotowania właściwego programu prac konserwatorskich.

W kolejnym rozdziale omawia budowę techniczną obrazów – wyniki przeprowadzonych badań takich jak: stratygrafia, analiza składu pigmentów nieinwazyjną metodą XRF, analiza wizualna w świetle VIS, UV i IR oraz badania mikrochemiczne. Nowością jest przeprowadzenie analizy przy zastosowaniu mikrofotografii o pogłębionej ostrości w miejscach trudnodostępnych, gdzie nie ma możliwości zastosowania tradycyjnych metod. Należy tu nadmienić, że pod kierunkiem dr S. Kamińskiego została zrealizowana praca magisterska przez J. Skupnia pt. "System do mikrofotografii o poszerzonej głębi ostrości, budowa prototypu i badanie jego przydatności w praktyce konserwatorskiej oraz procesie digitalizacji, Toruń 2017.

Prace konserwatorskie miały za zadanie powstrzymanie procesu dalszej destrukcji malowideł, a ponadto przywrócenie im walorów artystycznych i estetycznych. Głównym czynnikiem stanowiącym o trudności przeprowadzanych zabiegów jest ich wielkość. Obrazy wejherowskie: „Zdjęcie z krzyża" o wymiarach 218 x 330 cm i „Złożenie do grobu" o wymiarach 240 x 190 cm, oliwskie: „Pokłon Mędrców ze wschodu" o wymiarach 425 x 410 cm, „ Wprowadzenie Arki Przymierza do Jerozolimy" o wymiarach 438 x 378 cm i „Dwunastoletni Chrystus w Świątyni" o wymiarach 276 x 241 cm.

Autor słusznie zauważa, że szczególne znaczenie ma przeprowadzenie, przed przystąpieniem do prac, wnikliwej analizy pozwalającej określić zagrożenia mogące wystąpić w trakcie demontażu obiektu. Stosuje on do tego celu omówione wcześniej urządzenie do analizy stanu zachowania w miejscach niedostępnych np. odwrocie zamocowanego obrazu, zestawu optycznego sterowanego mikroprocesorem do wykonywania mikrofotografii o poszerzonej głębi ostrości w świetle VIS i UV. Należy tu nadmienić, że obecnie konserwatorzy mogą też przeprowadzać analizę obrazu w miejscach niedostępnych kamerą inspekcyjną endoskopową, którą można podłączyć do telefonu komórkowego.

W przypadku obrazu pod tytułem „Wprowadzenie Arki Przymierza do Jerozolimy". Bez wątpienia słusznym i ciekawym rozwiązaniem jest zastosowane kratownicy wykonanej z lekkich, sztywnych materiałów zapobiegającej ewentualnemu uszkodzeniu malowidła, w trakcie demontażu przez osłabione krosna bądź niestabilną konstrukcie nośną. Taka forma zabezpieczenia jest szczególnie istotna i ważna, gdyż nie wiemy jakie niespodzianki mogą nas spotkać podczas demontażu obiektów wielkoformatowych.

Za szczególnie cenne uważam informacje, dotyczące bezpiecznego transportu wielkoformatowych obrazów. Autor zwraca szczególną uwagę na zastosowanie przekładki i ciasne nawijanie kolejnych zwojów na bęben w celu uniknięcia powstawania wolnych

przestrzeni – mogących wpłynąć na powstawanie deformacji i wykruszenie warstwy malarskiej wraz z zaprawą. Zabezpiecza całość w celu zapewnienia stabilnych warunków wilgotnościowych tekturą bezkwasową i pianką poliuretanową, a następnie folią stretch i grubą folią polietylenową. Tak staranne opakowanie ma zapobiec ewentualnym uszkodzeniom malowideł w trakcie transportu. Bębny z nawiniętymi i zabezpieczonymi malowidłami zawieszono na osiach i starannie zamocowano. Wskazane jest stosowanie bębnów o możliwie największej średnicy. I ważny jest sposób nawinięcia, zgodny z układem łączenia brytów płótna, gdyż w przeciwnym przypadku mogą powstać silne naprężenia na szwach i w efekcie uszkodzenia warstwy malarskiej wraz zaprawą. Ten szczegółowy opis prezentuje pełną dojrzałość i doświadczenie autora prac, który zdając sobie sprawę, że brak dokładności na tym etapie może doprowadzić do nieodwracalnych zniszczeń.

Zwraca uwagę, że przy obrazach dużoformatowych ważną rolę odgrywa wielkość pracowni umożliwiająca swobodne manewrowanie, a także bezpieczeństwo pracy z rozpuszczalnikami i innymi chemikaliami.

Przeprowadzenie prac konserwatorskich poprzedziły badania próbek pobranych z obiektów w celu ustalenia techniki i technologii obrazów, tym samym obok badań historycznych pozwolić na ustalenie autorstwa obrazów oliwskich jak i wejherowskich.

Następnie habilitant omawia metody i środki zastosowane do zabiegów oczyszczania i prostowania deformacji obrazów. Musimy jednak pamiętać o formacie obrazów, co zdecydowanie wpływa na trudność przeprowadzanych zabiegów oraz konieczność używania blatów pomocniczych podczas zabiegów konsolidacji i prostowania na stole niskociśnieniowym.

Cenne z punktu widzenia konserwatora informacje, dotyczą zastosowania geowłókniny polipropylenowej Naptexu. Przedstawia jej przydatność w trakcie zabiegów prostowania i dublażu, jako podkładki zabezpieczającej i przekładki. Wskazuje zalety takie jak elastyczność, słaba adhezja do powierzchni pokrytych Bewą 371. Jednak zwraca uwagę, że podczas wzrostu temperatury może zwiększać swoją powierzchnię i wpływać na deformację podłoża.

Również ciekawym jest zastosowanie plotera laserowego przy uzupełnianiu dużych ubytków płótna. Po zeskanowaniu ubytków i wykonaniu próbnego wydruku na papierze w celu stwierdzenia zgodności odwzorowania ubytków. Na dobrane właściwie płótno nakłada cienką warstwę zaprawy w celu uniknięcia nadmiernego nadpalenia podczas wycinania laserem. Przeprowadzone doświadczenia są obiecujące, jednak wymagają kontynuacji i lepszego sprzętu.

Szczególnie trudny w przypadku obrazów o dużym formacie jest zabieg dublowania. Obok znacznego wzrostu masy, problem stanowią szwy łączące bryty płótna podobrazia. Autor podchodząc indywidualnie do każdego obiektu stosuje różne rozwiązania w zależności od sposobu łączenia i stanu zachowania płótna. W przypadku obrazu „Zdjęcie z krzyża" ze względu na kruchość i tendencje do odkształceń przesyconego masą woskowo-żywiczną płótna, stosuje do dublażu rzadko tkane płótno lniane o niskiej gramaturze i wyglądzie siatki

lnianej, jak autor określił stanowiące rodzaj zbrojenia zapobiegającego powstawaniu obwisów, a jako spoiwo użył Bevę 371.
W obrazie „Złożenie do grobu" gdzie bryty płótna połączono szwem płaskim rozłożonym przeprowadza dublaż z przekładkami z tkaniny szklanej dosuniętymi do rozłożonych krawędzi. Przekładki mają grubość oryginalnego płótna i tworzą z nim równą płaszczyznę, pozwalającą zastosować do dublażu bryt płótna na całą powierzchnię obrazu. Takie rozwiązanie zapobiega uwidocznieniu się szwu na licu obrazu.
W obrazie „Pokłon Mędrców ze Wschodu" ze względu na stosunkowo dobry stan płótna wykonuje dublaż lokalny. Osłabione krajki wzmocniono odpowiednio przygotowanymi pasami płótna lnianego. Podobnie jak w poprzednich przypadkach zastosowano Bevę 371.

Bardzo silnie zniszczone podobrazie posiadał obraz ze sceną „Wprowadzenia Arki Przymierza do Jerozolimy". Płótno było silnie utlenione i posiadało liczne ubytki i rozdarcia, a w konsekwencji utraciło siłę nośną. W tym przypadku, ze względu, że bryty płótna ułożone były wertykalnie i łączone ściegiem „za igłą", decyduje się na dublaż ze „szwami stojącymi". Pozwoliło to na wzmocnienie łączenia brytów płótna, a jednocześnie osłabiło uwidocznienie się ich na licu obrazu. Analogiczny zabieg wykonał przy obrazie „Dwunastoletni Jezus w Świątyni".

Ta różnorodność technik dublażowych, uwzględniająca technikę łączenia brytów płótna i stan zachowania świadczy o dużym doświadczeniu i wiedzy habilitanta. Pozwolę sobie tutaj nadmienić, że część zabiegów dublowania przeprowadzano w Zakładzie Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej obecnie Katedrze Konserwacji-Restauracji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej. Osobiście mogłem obserwować zmagania habilitanta, kiedy ze względu na niemożność wniesienia obrazów na bębnach do pracowni dublażu przez drzwi – zbyt wąski korytarz, zaistniała konieczność wniesienia ich przez okno. Przy największych obrazach z powodu małej powierzchnię pracowni dublażowej, zdecydowano się na zdemontowanie stołów i przeniesieni ich do Zakładu Konserwacji i Restauracji Sztuki Nowoczesnej obecnie Katedry Konserwacji-Restauracji Sztuki Nowoczesnej.

Kolejne etapy prac miały przebieg standardowy, opracowano kity i zabezpieczono słabym roztworem gumy arabskiej, a następnie wykonano uzupełnienia warstwy malarskiej farbami żywicznymi mocznikowo-aldehydowymi firmy Gamblin oraz ketonowymi firmy Maimeri i paraloidowymi firmy Kremer. Odnośnie zalecanego przez autora prac stosowania gumy arabskiej jako zabezpieczenia powierzchni kitów pod punktowania istnieją w środowisku konserwatorów różne opinie - również negatywne, wskazujące na możliwość odspajania się jej od podłoża z upływem lat. Sądzę, że jest to interesujący temat do szczegółowych badań.

W przypadku obrazów wejherowskich, a także obrazu oliwskiego „Wprowadzenia Arki Przymierza do Jerozolimy" zaistniała konieczność wykonania nowych krosien. W obrazach „Zdjęcie z krzyża" i „Złożenie do grobu" odwrocia zabezpieczono specjalnie skonstruowanymi osłonami. Ciekawym rozwiązaniem jest zastosowanie w krosnach do obrazu oliwskiego, własnej konstrukcji tensorów, umożliwiających stałe naprężenie płótna w zmiennych warunkach wilgotnościowo-temperaturowych. Dwuletnie obserwacje wykazały, że rozwiązanie spełnia swoją rolę.

Praca napisana jest językiem klarownym. Czyta się ją płynnie, może nieco przeszkadza pozostawianie na końcu linii tzw. „świstaków". Nie jest to błąd, ale wpływa na estetykę strony. Wszystkie załączniki dokumentujące dorobek zostały bardzo starannie i estetycznie opracowane.

Katalog wystawy: „Obrazy wielkoformatowe w procesie konserwacji. Wybrane zagadnienia na przykładach własnych realizacji w klasztorze pocysterskim w Oliwie i kościele klasztornym OFM p.w. Św. Anny w Wejherowie" stanowi doskonałą syntezę pokazując zakres i metody zrealizowanych prac. Tego rodzaju publikacje są wyjątkowo cenne dla popularyzacji sztuki konserwacji, pokazując mnogość zagadnień stojących przed konserwatorem w trakcie realizacji prac.

7. Podsumowanie i wnioski

Habilitant w swej pracy zawarł liczne uwagi dotyczące różnych rozwiązań i materiałów stosowanych w konserwacji obrazów wielkoformatowych, co uważam za szczególnie cenne. Jego ogromna wiedza praktyczna, a jak sądzę uzyskane również efekty estetyczne przy konserwacji omawianych obrazów zaowocowały kolejnymi zleceniami. W 2018 roku zrealizował prace przy kolejnych 4 obrazach wielkoformatowych: pt. „Uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy", „Wdowi grosz" „Wskrzeszenie młodzieńca z Nain". „Przypowieść o zaginionej owcy", których przebieg i uzyskane efekty zaprezentował w dokumentacji dorobku artystycznego.

Zaprezentowana rozprawa habilitacyjna, dorobek artystyczny oraz naukowy spełnia kryteria do nadania stopnia naukowego zgodnie z art. 16 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnioskuję o dopuszczenie doktora Sławomira Kamińskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.